

Η έναρξη του Ψυχρού Πολέμου στην Ευρώπη

Γενική διαπίστωση:

Μετά την ήττα των Δυνάμεων του Άξονα οι νικητές ανέλαβαν να λύσουν τα ποικίλα προβλήματα που είχε δημιουργήσει ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος. Στην προσπάθεια αυτή φάνηκε ότι σε αρκετά σημεία οι Δυτικοί Σύμμαχοι διαφωνούσαν με τους Σοβιετικούς. Στις διασκέψεις της Γιάλτας και του Πότσταμ το 1945 συζητήθηκαν τρέχοντα θέματα (π.χ. η διοίκηση της κατεχόμενης Γερμανίας, το εδαφικό στην Α. Ευρώπη και ο ΟΗΕ), όμως οι σύμμαχοι δεν κατέληξαν σε συνολική συμφωνία για το μέλλον του μεταπολεμικού κόσμου. Η μόνη ρύθμιση που καθόριζε σφαίρες επιρροής ήταν η «συμφωνία ποσοστών» μεταξύ Τσόρτσιλ και Στάλιν που είχε συναφθεί στη Μόσχα τον Οκτώβριο του 1944 και αφορούσε κυρίως τα Βαλκάνια. Μετά το 1945, λοιπόν, εκδηλώθηκαν ανοικτά οι πρώτες διαφωνίες που αφορούσαν το μέλλον της Ευρώπης. Οι διαφωνίες αυτές έκρυβαν τις καχυποπίες και τα συγκρουόμενα συμφέροντα των συμμάχων και αποτελούν τα πρώτα σπέρματα της αντιπαλότητας, που θα οδηγήσει στο Ψυχρό Πόλεμο.

	ΔΥΤΙΚΟΙ ΣΥΜΜΑΧΟΙ	ΣΟΒΙΕΤΙΚΟΙ
Οι διαφωνίες για την Α. Ευρώπη	<ul style="list-style-type: none"> Οι δυτικές δυνάμεις από την πλευρά τους φοβήθηκαν ότι η Σοβιετική Ένωση εγκαινιάζει επεκτατική πολιτική με στόχο την κυριαρχία της και στο δυτικό μέρος της Ευρώπης. 	<ul style="list-style-type: none"> Οι Σοβιετικοί εγκατέστησαν στην Α. Ευρώπη, την οποία είχε απελευθερώσει ο Ερυθρός Στρατός, πολιτεύματα τα οποία ήταν φιλικά προς αυτούς. Θεωρούσαν ότι ο έλεγχος της Α. Ευρώπης –από την οποία είχε ξεκινήσει η γερμανική επίθεση το 1941– ήταν ζωτικής σημασίας για την ασφάλειά τους.
Οι διαφωνίες για τη Γερμανία	<ul style="list-style-type: none"> Οι δυτικοί με το διαμελισμό της Γερμανίας κατείχαν τρεις ζώνες κατοχής: την αγγλική, τη γαλλική και την αμερικανική. Το ίδιο συνέβη και με το μισό Βερολίνο. Οι δυτικοί θεωρούσαν ότι η οικονομική ανάκαμψη της Γερμανίας ήταν απαραίτητη και για την ανασυγκρότηση της Ευρώπης. Φοβούνταν ότι μια εξασθενημένη Ευρώπη εύκολα θα περνούσε στον έλεγχο των Σοβιετικών. 	<ul style="list-style-type: none"> Οι Σοβιετικοί κατείχαν το 40% του εδάφους της Γερμανίας και το μισό Βερολίνο. Ενδιαφέρονταν (όπως και οι Δυτικοί εξάλλου) για τον έλεγχο της Γερμανίας η οποία – παρά την καταστροφή της– ήταν μεγάλο κράτος, με ισχυρή βιομηχανική υποδομή και κεντρική θέση στην Ευρώπη. Επιπλέον, οι Σοβιετικοί φοβούνταν τυχόν επανεμφάνιση του γερμανικού милитарισμού.
<p>Καθώς, λοιπόν, καμιά από τις δύο πλευρές δεν ήταν διατεθειμένη να επιτρέψει στον αντίπαλό της να ελέγξει το σύνολο της Γερμανίας, τελικά δημιουργήθηκαν το 1949 δύο γερμανικά κράτη: η Δυτική Γερμανία με πρωτεύουσα τη Βόννη και η Ανατολική Γερμανία με πρωτεύουσα το Βερολίνο.</p>		

Ο Εμφύλιος στην Ελλάδα	<ul style="list-style-type: none"> • Όταν το 1946 άρχισε ο εμφύλιος πόλεμος στην Ελλάδα, οι δυτικοί φοβήθηκαν ότι σε περίπτωση νίκης των κομμουνιστικών δυνάμεων στην Ελλάδα η ΕΣΣΔ θα αποκτούσε έξοδο στη Μεσόγειο. • Η Βρετανία το Φεβρουάριο του 1947 φάνηκε ότι δεν μπορούσε να συνεχίσει την παροχή βοήθειας προς τη φιλοδυτική ελληνική κυβέρνηση. • Στις 12 Μαρτίου του 1947 ο Αμερικανός πρόεδρος Τρούμαν εξήγγειλε το «Δόγμα Τρούμαν». Σύμφωνα με αυτό, οι ΗΠΑ πρόσφεραν οικονομική και στρατιωτική βοήθεια στην Ελλάδα και την Τουρκία, για να αντισταθούν στην επέκταση του κομμουνισμού. • Η αμερικανική βοήθεια συνέβαλε στην απόκρουση των κομμουνιστών στην Ελλάδα από τις φιλοδυτικές κυβερνητικές δυνάμεις, αλλά παράλληλα συνοδεύτηκε από τη διείσδυση Αμερικανών συμβούλων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στην Αθήνα, γεγονός που προκάλεσε εξάρτηση της Ελλάδας από τις ΗΠΑ.
-------------------------------	--

Από το σχέδιο Μάρσαλ στην ίδρυση του NATO		
	ΔΥΤΙΚΟΙ	ΣΟΒΙΕΤΙΚΟΙ
Σχέδιο Μάρσαλ	<ul style="list-style-type: none"> • Οι Αμερικανοί, ανησυχούσαν ότι αν οι δυτικοευρωπαϊκές χώρες δεν κατάφερναν να ανασυγκροτηθούν, θα υπέκυπταν στη σοβιετική επιρροή. Γι' αυτό αποφάσισαν να τις ενισχύσουν οικονομικά. • Τον Ιούνιο του 1947 ο υπουργός εξωτερικών των ΗΠΑ, Τζόρτζ Μάρσαλ, ανακοίνωσε τη χορήγηση οικονομικής βοήθειας στις ευρωπαϊκές χώρες, είτε δυτικές είτε ανατολικές. • Οι δυτικές χώρες δέχθηκαν την πρόταση και από το 1948-1952 εισέπραξαν συνολικά 13 δισεκατομμύρια δολάρια για την ανασυγκρότησή τους. • Η αποδοχή του Σχεδίου Μάρσαλ οδήγησε επίσης στην ίδρυση ενός οικονομικού οργανισμού στη δυτική Ευρώπη με στόχο την οικονομική συνεργασία, που αργότερα εξελίχθηκε στον ΟΟΣΑ¹ 	<ul style="list-style-type: none"> • Το σχέδιο Μάρσαλ προκάλεσε δυσπιστία στην ΕΣΣΔ, η οποία θεώρησε ότι με αυτόν τον τρόπο οι ΗΠΑ προσπαθούσαν να «εξαγοράσουν» τις ευρωπαϊκές χώρες. • Η αντίδραση των Σοβιετικών στο σχέδιο Μάρσαλ ήταν η αύξηση του ελέγχου τους πάνω στις ανατολικευρωπαϊκές χώρες. Ο Γιουγκοσλάβος ηγέτης Τίτο δεν αποδέχθηκε τον αυξημένο σοβιετικό έλεγχο, με αποτέλεσμα να επέλθει ρήξη με τον Στάλιν. • <u>Αποκλεισμός του Βερολίνου:</u> Τον Ιούνιο του 1948 οι Σοβιετικοί απέκλεισαν το δυτικό τμήμα του Βερολίνου. Οι Αμερικανοί προκειμένου να μην χάσουν τον έλεγχό του, έστησαν αερογέφυρα ανεφοδιασμού για ένα ολόκληρο χρόνο. Η επιτυχής παροχή βοήθειας ανάγκασε τους Σοβιετικούς να άρουν τον αποκλεισμό της πόλης.

¹ ΟΟΣΑ: Οργανισμός για την οικονομική συνεργασία και ανάπτυξη

Ίδρυση NATO	<ul style="list-style-type: none"> • Οι ενέργειες των Σοβιετικών είχαν ως αποτέλεσμα να φοβίσουν τις χώρες της Δύσης και να συμβάλουν στη σύναψη μιας συμμαχίας. • Η συμμαχία αυτή είναι το Βορειοατλαντικό Σύμφωνο, γνωστό ως NATO. • Η συμφωνία υπογράφηκε στην Ουάσιγκτον το 1949. • Μέλη του NATO ήταν οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, η Βρετανία, η Γαλλία, η Ιταλία, κ.ά. Η Ελλάδα και η Τουρκία προσχώρησαν το 1952 και η Δ. Γερμανία το 1955. 	
--------------------	--	--

Ο Ελληνικός Εμφύλιος Πόλεμος	
Χρόνος	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1946-1949
Σημασία	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δεν έχει αποκλειστικά τοπική σημασία, αλλά αποτελεί το πρώτο πεδίο ένοπλης αντιπαράθεσης του Ψυχρού Πολέμου.
Αντίπαλοι	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Οι ελληνικές φιλοδυτικές δυνάμεις (του Κέντρου δηλ. του Κόμματος των Φιλελευθέρων και της Δεξιάς, δηλαδή του Λαϊκού Κόμματος) οι οποίες είχαν ως ένοπλη δύναμή τους τον Εθνικό Στρατό ▪ Οι δυνάμεις του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας (ΚΚΕ), με ένοπλη δύναμη τον Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας (ΔΣΕ)
Έκβαση	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ο πόλεμος έληξε με νίκη των φιλοδυτικών δυνάμεων, οι οποίες είχαν βοηθηθεί οικονομικά και στρατιωτικά από την Αμερική.
Συνέπειες	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ο Εμφύλιος προκάλεσε μεγάλο αριθμό θυμάτων και πολλές καταστροφές. ▪ Επιβάρυνε την κατάσταση της χώρας και καθυστέρησε την προσπάθεια ανασυγκρότησης της Ελλάδας μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. ▪ Διέψευσε με τρόπο επώδυνο τις προσδοκίες για κοινωνική απελευθέρωση και κοινωνική δικαιοσύνη που επαγγέλλονταν ήδη κατά τη διάρκεια του πολέμου όλες οι αντιστασιακές οργανώσεις τόσο οι δεξιές όσο και οι αριστερές. ▪ Το ΚΚΕ τέθηκε εκτός νόμου τον Δεκέμβριο του 1947 και παρέμεινε στην παρανομία έως και το 1974. ▪ Ως η σημαντικότερη συνέπεια θεωρείται η δημιουργία μεγάλων ψυχολογικών τραυμάτων στην ελληνική κοινωνία, τα οποία χρειάστηκαν πολλά χρόνια για να ξεπεραστούν.